

Những bước thăng trầm của IOC

IOC là một tổ chức phi chính phủ tập trung các thành viên thiện nguyện cùng chung một chí hướng để thực hiện những mục tiêu mà nội qui đã đề ra. Với danh nghĩa là một hội đoàn đấu tranh vô vị lợi, IOC không thể thoát ra khỏi qui luật của tổ chức xã hội: “sau ngày vàng son, thì phải có ngày suy tàn”.

Trong tập thể IOC, mỗi thành viên của tổ chức đều là những người tình nguyện, góp phần đấu tranh tùy theo khả năng thiện chí và hoàn cảnh gia đình của mình. Chính vì thế sự sống còn của IOC không nằm trong bàn tay của ban chấp hành nữa mà hoàn toàn tùy thuộc vào hàng trăm yếu tố liên đới giữa thành viên và tổ chức, từ yếu tố gia đình, địa phương, tôn giáo cho đến bản chất cá nhân, địa vị xã hội, v.v. Chỉ cần một biến cố nhỏ, IOC không còn quyền lực để duy trì sự hiện diện của tổ chức này nữa.

Bên cạnh yếu tố liên đới đa diện này, IOC còn gặp phải một chướng ngại khác mang tính chất lịch sử cộng đồng. Trước năm 1975, xã hội người Chăm đã từng trải qua bao cơn sóng gió chung quanh vấn đề tranh giành chức vụ, quyền lợi và danh vọng, kéo theo sự rạn nứt trầm trọng giữa các bậc đàn anh lãnh đạo, biến không gian xã hội Chăm thành một bãi chiến trường tranh chấp triền

miên và đưa đẩy tầng lớp trí thức chia thành phe nhóm thù địch không đội trời chung.

Sau năm 1975, hầu hết các bậc lãnh đạo và trí thức người Chăm này đều có mặt tại hải ngoại và cũng là những thành viên của tổ chức IOC. Nhưng sự hiện diện của họ tại quốc gia dân chủ tự do này có thể là động cơ giúp họ quên đi những vết thương cũ để cùng nhau sống chung trong mái nhà Champa hay không?. Đó là câu hỏi to tát mà chỉ có thời gian mới tìm ra câu trả lời.

1. Thời kỳ vàng son

Sau ngày lể ra mắt vào năm 1990 cho đến năm 1996, IOC đã thành công gây ra phong trào đấu tranh văn hóa, xây dựng một mái nhà Champa tập trung hầu hết các thân hào nhân sĩ, sinh viên, thanh niên, trí thức và các bậc đàn anh lãnh đạo, bao gồm

Lực lượng IOC vào năm 1995 tập trung hầu hết cộng đồng Chăm tại Hoa Kỳ

nhiều thành phần sắc tộc (Stieng, Jarai, Rade, Chăm, v.v.) và nhiều thành phần tôn giáo (Hồi Giáo, Bà La Môn Giáo, Tinh Lành, v.v.), sinh hoạt chung trong một bầu không khí cởi mở và hữu nghị, thông qua các lễ hội Ngày Văn Hóa Champa nhân dịp Kate.

Đây là thời kỳ vàng son nhất của IOC, thời kỳ mà tổ chức này đã xóa bỏ biên giới ly cách cũng như vết thương dĩ vãng để làm lại một cuộc sống tương lai đầy hứa hẹn. Tất cả những đối tượng thù địch trong quá khứ đều trở thành một khối người đồng hương thân thiết, tập trung hầu hết trí thức Chăm tại hải ngoại, trong đó có Từ Công Thu, Dương Tấn Sở, Dương Tấn Thi, Lưu Quang Sang, Nguyễn Văn Nhuận, Chế Linh, Từ Công Phụng, Po Dharma, Phú Thị Mận, Bá Trung Xin, Phú Văn Lưu, Nguyễn Văn Cứng, Bá Văn Đông và những thanh niên

Phiên hợp IOC vào thời kỳ vàng son. Từ trái sang phải: Dương Tấn Sở, Từ Công Thu, Po Dharma, Lưu Quang Sang, đại diện Chăm Campuchia, Nguyễn Văn Nhuận

Thời kỳ vàng son. Từ trái sang phải: Bá Trung Xin, Dương Tấn Sở, Từ Công Thu, Po Dharma

Thời kỳ vàng son. Từ trái sang phải: Từ Công Thu, Ngụy Văn Nhuận, Lưu Quang Sang

như Từ Công Anh, Nguyễn Đố, Thành Công Thỏ, Châu Văn Thủ, Từ Công Nhường, Thành Ngọc Ách, Từ Công Hoàng, Đàng Reo, v.v.

Trong tổ chức IOC, hầu hết thành viên là trí thức gốc người Chăm Phan Rang. Mặc dù người Chăm Phan Rí không

tham gia, nhưng họ không chống đối và vẫn lui tới trong các ngày lễ hội do IOC tổ chức. Sự vắng mặt cộng đồng Chăm Phan Rí trong tổ chức IOC có một nguyên nhân sâu xa của nó, mang tính chất tâm lý lịch sử mà chúng tôi sẽ bàn trong những bài sắp tới.

Trong thời điểm vàng son này, IOC chỉ chú tâm đến công trình xây dựng phong trào văn hóa Champa nhân dịp mùa Kate, dùng sân khấu kịch trường để sinh hoạt chung và chuyển tải di sản văn hóa đến mọi người. Nhưng thành công lớn lao của IOC trong thời kỳ vàng son này, không phải là phát triển “Ngày Văn Hóa Champa” nhân dịp Kate mà là phát động ý thức hệ hòa giải và hòa đồng dân tộc, xóa bỏ mọi hiềm thù dĩ vãng để ngồi chung với nhau hầu làm một chút gì cho quê hương đổ nát này.

Thời kỳ vàng son. Lưu Quang Sang và Ngụy Văn Nhuận đang dạy khóa học Akhar Thrah Chăm

2. Chặng đường rạn nứt

Mặc dù IOC đã có một thời kỳ vàng son, nhưng IOC vẫn là một tổ chức ô hợp cũng như tất cả hội đoàn khác tại hải ngoại, không phải vì IOC không biết tổ chức mà là bản chất văn hóa của dân

tộc Đông Nam Á, ngoại trừ dân tộc Hoa, chưa quen thuộc cho lắm với mô hình hội đoàn thiện nguyện như dân tộc Mỹ Châu và Âu Châu.

Đối với dân tộc của các quốc gia tân tiến, xây dựng một hội đoàn là lòng tin vào công tác thiện nguyện, xem đây là nghĩa vụ cần thiết để tiến đến mục tiêu mà họ thấy thích hợp. Họ xin gia nhập hội đoàn vì lòng tin vào mục tiêu đấu tranh để góp phần vào công trình xây dựng xã hội. Một khi đã tình nguyện làm công tác, họ luôn luôn trung thành với tổ chức và gắn bó với tổ chức như là niềm vui trong cuộc sống của họ.

IOC cũng là một tổ chức thiện nguyện, nhưng thành viên xin gia nhập IOC không phải vì lòng tin vào mục tiêu của IOC mà là sự liên hệ tình cảm mang tính cách bạn bè, gia đình, địa phương hay tôn giáo. Chính vì thế, sự hiện diện của họ hoàn toàn mang tính nhất thời. Chỉ có một người gia nhập IOC, tất cả những thành viên của gia đình này, từ bậc cha mẹ, con cái, chú bác, v.v. đều xin gia nhập vào tổ chức IOC. Nhưng một khi người này không còn trong tổ chức IOC nữa vì lý do nào đó, tất cả gia đình này đều xin ra khỏi hội.

Biết rằng thành viên của IOC xuất thân hầu hết từ một tầng lớp trí thức người Chăm, bao gồm cả cựu dân biểu, cựu quận trưởng, cựu sĩ quan, bác sĩ, kỹ sư, tiến sĩ, sinh viên, v.v., nhưng đa số không phải là những người ra đi để đấu tranh vì dân tộc và sống chết cho dân tộc, mà là người Chăm đồng hương cùng quê quán, xin góp phần tham gia với IOC, nếu vui thì ở lại, nếu có gì trở ngại thì họ sẵn sàng ra đi không ấ ý náy.

Ai cũng biết, hầu hết những thành viên IOC đều xuất thân từ nhóm người Chăm tị nạn chính trị,

tức là một tập thể thoát thân ra đi để đấu tranh cho lý tưởng tự do, vì họ không chấp nhận chế độ cộng sản. Tiếc rằng, thông điệp của họ chỉ là một loại văn chương xã hội. Đa số người Chăm thoát thân ra đi để tìm tự do cho cuộc sống cá nhân và gia đình của họ hơn là ra đi để tìm tự do cho cuộc đấu tranh vì lý tưởng dân tộc của họ. Chính vì thế, sự hiện diện của họ trong tổ chức IOC chỉ là vấn đề tạm bợ mà thôi.

Quây quần chung quanh một tập thể người Chăm chấp nhận sinh hoạt chung với nhau qua tình nghĩa bạn bè và thôn xóm, chứ không phải vì lòng tin vào mục tiêu của tổ chức như dân tộc phương Tây, IOC không thể thoát ra khỏi qui luật tổ chức hội đoàn thiện nguyện theo định nghĩa của dân tộc Đông Nam Á: chỉ cần một biến cố nhỏ không thuận lợi, IOC sẽ lâm vào con đường tan rã.

Năm 1996, một số thành viên Chăm Ahier, vì vô tình, bày lên bàn tiệc do IOC tổ chức một con heo quay, đã gây ra sự phẫn nộ trong nhóm thành viên Chăm Hồi Giáo, kéo theo cuộc tranh chấp tín ngưỡng và đưa đẩy tổ chức IOC vào con đường rạn nứt hoàn toàn.

Sau biến cố này, hầu hết những thành viên Chăm Ahier tách rời ra khỏi IOC để thành lập Hội Bảo Tồn Văn Hóa Champa Truyền Thống có trụ sở tại Sacramento đặt dưới quyền chỉ đạo của cựu dân biểu Lưu Quang Sang, tiếp tục phát triển phong trào lễ hội Kate nhưng nội dung hoàn toàn mang tính chất tín ngưỡng của Chăm Ahier, có cúng tế tổ tiên gia đình như ở quê nhà. Tiếp theo đó, một số người cũng rút tên ra khỏi IOC để thành lập Hội Bảo Tồn Văn Hóa Champa có trụ sở tại San Jose tập trung hầu hết những người Chăm Ahier Phan Rí và tiếp tục

truyền bá lễ hội Kate mang tính cách chính trị hơn, xem Kate như quốc lễ, có hát bài quốc ca, dâng vòng hoa chiến thắng và một phút mặc niệm dành cho anh hùng liệt sĩ Champa.

Sự ra đời của Hội Bảo Tồn Văn Hóa Champa Truyền Thống và Hội Bảo Tồn Văn Hóa Champa đã chia cộng đồng Chăm Việt Nam tại Hoa Kỳ thành 3 tổ chức riêng biệt, không bao giờ có sự liên hệ với nhau, mặc dù hội nào cũng kêu gọi đoàn kết và quảng cáo cho mục tiêu bảo tồn văn hóa Champa.

Biến cố 1996 đã làm tê liệt mọi sự sinh hoạt của IOC. Đa số thành viên vẫn còn đó, nhưng không còn tinh thần để đấu tranh nữa. Năm 1998, IOC tập trung những thành viên còn lại, triển khai một chiến lược mới, từ bỏ chương trình Ngày Văn Hóa Champa nhân dịp Kate để tập trung mọi nghị lực vào mục tiêu phát động phong trào nghiên cứu lịch sử và nền văn minh Champa và chuyển tải di sản văn hóa Champa đến mọi người qua tập san Champaka thành lập vào năm 1998.

3. Hàn gắn tạm bợ một vết thương

Sau 10 năm khủng hoảng, thanh niên Chăm chấp nhận xây dựng lại ngày hội ngộ nhân dịp Trại Hè Thanh Niên Champa lần thứ 1 vào năm 2005 tổ chức tại Los Angeles. Cuộc gặp gỡ này tập trung hầu hết những thanh niên Chăm Phan Rang, trong đó có những anh em từ Sacramento đến tham dự đặt dưới quyền hướng dẫn của Lưu Quang Sáng. Tiếc rằng,

Đoàn thanh niên Chăm Sacramento của Hội Bảo Tồn Truyền Thống Champa tham dự Trại Hè Thanh Niên Champa 2005 tại Los Angeles.

chỉ có những bậc đàn anh lãnh đạo của nhóm IOC tham gia trong tổ chức này.

Đầu năm 2006 đánh dấu thêm một bước tiến nữa cho sự sum họp giữa người Chăm tại hải ngoại. Ngày 1 tháng 2 năm 2006, Chế Linh đứng ra tổ chức một phiên họp tập trung hầu hết cộng đồng Chăm tại Hoa Kỳ, có sự hiện diện của Ts. Po Dharma, Từ Công Thu, Lưu Quang Sang, Thành Phú Bá, Đắc Văn Kiệt, Bá Trung Xin, v.v., để trình bày dự án thành lập Nhà Văn Hóa Champa mà ông ta đã đề ra. Tháng 7 năm 2006 đánh dấu ngày ra đời của trại hè Thanh Niên Champa lần thứ 2 do nhóm thanh niên Champa Sacramento tổ chức, tập trung hầu hết những nhân vật lãnh đạo nằm trong tổ chức

IOC, Hội Bảo Tồn Văn Hóa Champa Truyền Thống, Hội Bảo Tồn Văn Hóa Champa.

Sự hiện diện của cộng đồng Chăm trong buổi họp về dự án Nhà Văn Hóa Champa do Chế Linh tổ chức vào tháng 2 năm 2006

Cũng nhờ Trại Hè Thanh Niên Champa 2006, cộng đồng Chăm bắt đầu hàn gắn lại vết thương và biểu quyết một dự án đấu tranh chung đó là tổ chức một Đại Hội Champa 2007 để đánh dấu 175 năm vương quốc Champa bị xóa bỏ trên bản đồ.

Qua phiên họp, các đại biểu bầu Chế Linh làm chủ tịch lâm thời của ban tổ chức; cựu dân biểu

Lưu Quang Sang và Từ Công Thu, phó chủ tịch; Lưu Quang Sáng và Từ Công Nhường, Tổng Thư Ký. Đây là cuộc họp nghiêm túc, có một phút mặc niệm dành cho anh hùng liệt sĩ Champa.

Sau ngày Trại Hè Thanh Niên Champa 2006, tất cả mọi người vô cùng phấn khởi vì cộng đồng Chăm tại hải

ngoại đã thành công hàn gắn lại vết thương xã hội. Tiếc rằng, đây chỉ là một giấc mơ ảo tưởng.

Bốn tháng sau, tức là vào tháng 11 năm 2006, Chế Linh và Lưu Quang Sang xin rút tên ra khỏi ban tổ chức, viện lý do là nội dung của Đại Hội Champa 2007 không phù hợp với bối cảnh xã hội của dân tộc Champa hôm nay, lôi kéo thêm Hội Bảo Tồn Văn Hóa Champa không ủng hộ cho ngày Đại Hội nữa. Kể từ đó, IOC là hội đoàn duy nhất đứng ra bảo trợ cho ngày tổ chức Đại Hội Champa 2007 tại Hoa Kỳ để đánh dấu 175 năm vương quốc Champa bị xóa bỏ trên bản đồ.

Sự từ chức của Chế Linh và Lưu Quang Sang đã gây ra một làn sóng phản đối mãnh liệt trong ban tổ chức lâm thời của Đại Hội và đưa cộng đồng người Chăm trở lại vị trí cũ, tức là vị trí của một tập thể người Chăm chưa đầy 100 gia đình định cư ở Hoa Kỳ chia ra thành ba hội đoàn độc lập và đối chọi nhau. Thế là vết thương của xã hội Chăm tại hải ngoại bị xé rách thêm, lôi kéo cả một tập thể xã hội Champa vào con đường chia rẽ, không phải vì mục tiêu chính trị khác nhau, mà là bản chất của hai ba người lãnh đạo đàn anh muốn đặt quyền lợi riêng tư của cá nhân mình lên trên quyền lợi chung của dân tộc.

Trại hè Thanh Niên Champa 2006 tại Sacramento. Từ trái sang phải: Lưu Quang Sáng, Lưu Quang Sang, Chế Linh

Trại hè Thanh Niên Champa 2006 tại Sacramento.

